

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE W PRAKTYCE

Piotr Kostrzewa

PORADNIKI KADROWE

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE W PRAKTYCE

Piotr Kostrzewa

PORADNIKI KADROWE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 15 lutego 2019 r.

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Michał Dymiński

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Łamanie

Fotoedytor

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019

ISBN 978-83-8160-507-6

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Rozdział 1	
Podstawowe pojęcia	17
Rozdział 2	
Zasady ogólne	20
Rozdział 3	
Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym	23
A. Pracownik	23
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	25
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	25
c. Podstawa wymiaru składek	26
d. Płatnik składek	54
B. Osoba wykonująca pracę nakładczą	59
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	60
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	60
c. Podstawa wymiaru składek	60
d. Płatnik składek	61
C. Członek spółdzielni	61
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	62
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	62
c. Podstawa wymiaru składek	62
d. Płatnik składek	63
D. Zleceniobiorca	63
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	69
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	69
c. Podstawa wymiaru składek	69
d. Płatnik składek	73
E. Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	75
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	79

b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	79
c.	Podstawa wymiaru składek	82
d.	Płatnik składek	89
F.	Osoba współpracująca	94
a.	Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	95
b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	95
c.	Podstawa wymiaru składek	95
d.	Płatnik składek	96
G.	Poseł, senator	98
a.	Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	99
b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	99
c.	Podstawa wymiaru składek	99
d.	Płatnik składek	99
H.	Stypendysta sportowy	100
a.	Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	100
b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	100
c.	Podstawa wymiaru składek	101
d.	Płatnik składek	101
I.	Bezrobotny	101
a.	Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	102
b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	102
c.	Podstawa wymiaru składek	102
d.	Płatnik składek	102
J.	Osoba pobierająca stypendium	103
a.	Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	103
b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	104
c.	Podstawa wymiaru składek	104
d.	Płatnik składek	104
K.	Duchowni	105
a.	Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	105
b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	106
c.	Podstawa wymiaru składek	106
d.	Płatnik składek	106
L.	Żołnierz niezawodowy	107
a.	Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	108
b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	109
c.	Podstawa wymiaru składek	109
d.	Płatnik składek	109
M.	Osoba odbywająca służbę zastępczą	110
a.	Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	110
b.	Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	110
c.	Podstawa wymiaru składek	111

d. Płatnik składek	111
N. Doktorant otrzymujący stypendium doktoranckie	111
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	111
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	112
c. Podstawa wymiaru składek	112
d. Płatnik składek	112
O. Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym lub pobierająca zasilek macierzyński	112
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	116
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	116
c. Podstawa wymiaru składek	116
d. Płatnik składek	120
P. Osoba pobierająca świadczenie socjalne, zasilek socjalny	120
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	121
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	121
c. Podstawa wymiaru składek	122
d. Płatnik składek	122
R. Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe	122
a. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczeń społecznych	123
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	123
c. Podstawa wymiaru składek	123
d. Płatnik składek	124
S. Osoba pobierająca świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasilek opiekunczy albo zasilek dla opiekuna	124
a. Zakres przedmiotowy ubezpieczeń społecznych	125
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	125
c. Podstawa wymiaru składek	126
d. Płatnik składek	126
T. Osoba wykonująca pracę na podstawie umowy o dzieło	127
U. Członek zarządu	128
V. Niania	130
a. Zakres przedmiotowy ubezpieczeń społecznych	130
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	131
c. Podstawa wymiaru składek	131
d. Płatnik składek	133
W. Osoba sprawująca osobistą opiekę nad dzieckiem	133
a. Zakres przedmiotowy ubezpieczeń społecznych	133
b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	135
c. Podstawa wymiaru składek	135
d. Płatnik składek	136
X. Członek rady nadzorczej	137
a. Zakres przedmiotowy ubezpieczeń społecznych	137

b. Ramy czasowe obowiązku ubezpieczeń społecznych	138
c. Podstawa wymiaru składek	138
d. Płatnik składek	138

Rozdział 4

Zbieg tytułów do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych	140
A. Pracownik wykonujący umowy cywilnoprawne lub umowę o pracę nakładczą	140
B. Pracownik prowadzący pozarolniczą działalność	142
C. Pracownik mający ustalone prawo do emerytury lub renty	142
D. Osoba prowadząca pozarolniczą działalność, wykonująca umowy cywilnoprawne	143
E. Osoba prowadząca pozarolniczą działalność, wykonująca umowę o pracę nakładczą	144
F. Osoba prowadząca pozarolniczą działalność, mająca ustalone prawo do emerytury lub renty	145
G. Zleceniobiorca wykonujący dwie lub więcej umów cywilnoprawnych ...	146
H. Zleceniobiorca wykonujący umowę o pracę nakładczą	148
I. Zleceniobiorca mający ustalone prawo do emerytury lub renty	148
J. Zbieg ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia społecznego rolników ...	151
K. Zbieg ubezpieczeń społecznych i systemu zaopatrzenia emerytalnego ...	154

Rozdział 5

Dobrowolne ubezpieczenia społeczne	157
A. Dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe	157
B. Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe	158
C. Ramy czasowe dobrowolnych ubezpieczeń społecznych	159

Rozdział 6

Zasady ustalania składek na ubezpieczenia społeczne	163
A. Wysokość składek na ubezpieczenia społeczne	163
a. Zasady różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe	164
b. Składka do otwartego funduszu emerytalnego	172
B. Zasady finansowania składek na ubezpieczenia społeczne	173
a. Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne osób niepełnosprawnych	178
C. Płatnik składek na ubezpieczenia społeczne	180
a. Wynagrodzenie płatnika składek	183
D. Ustalanie wartości pieniężnej świadczeń w naturze stanowiących podstawę wymiaru składek	183
E. Przeliczanie przychodów osiąganych w walutach obcych stanowiących podstawę wymiaru składek	186

F. Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	186
G. Odsetki za zwłokę	191
H. Nienależnie opłacone składki na ubezpieczenia społeczne	192
I. Przedawnienie należności z tytułu składek	193
J. Odpowiedzialność osób trzecich za zaległości składkowe	196

Rozdział 7

Składka na Fundusz Emerytur Pomostowych	201
A. Ubezpieczeni, za których opłaca się składkę na FEP	201
B. Podstawa wymiaru składki na FEP	202
C. Tryb opłacania i rozliczania składki na FEP	204
D. Zgłoszenie i korekta danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze	205
E. Sankcje z tytułu nieopłacenia składek na FEP	207

Rozdział 8

Ulgi w spłacie należności z tytułu składek	208
A. Umorzenie należności z tytułu składek	208
B. Odroczenie terminu płatności	213
C. Rozłożenie na raty należności z tytułu składek	216

Rozdział 9

Zasady zgłaszania danych do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	222
A. Zgłoszenie i wyrejestrowanie płatnika składek	222
B. Zgłoszenie i wyrejestrowanie ubezpieczonego	226
C. Zasady korygowania dokumentów zgłoszeniowych	228
a. Korekta dokumentu zgłoszenia płatnika składek ZUS ZFA/ZUS ZPA	229
b. Korekta adresu prowadzenia działalności gospodarczej	231
c. Korekta numeru rachunku bankowego	232
d. Korekta danych wykazanych w dokumencie ZUS ZWPA	232
D. Korekta dokumentu zgłoszenia do ubezpieczeń ZUS ZUA/ZUS ZZA	232
a. Korekta danych organizacyjnych	233
b. Korekta danych identyfikacyjnych płatnika składek	233
c. Korekta danych identyfikacyjnych ubezpieczonego	233
d. Korekta danych ewidencyjnych i adresowych ubezpieczonego	234
e. Korekta kodu tytułu ubezpieczenia	234
E. Korekta danych wykazanych w dokumencie ZUS ZCNA	236
F. Korekta danych wykazanych w dokumencie ZUS ZIUA	236
G. Korekta danych wykazanych w dokumencie ZUS ZWUA	237
H. Korekta danych wykazanych w dokumencie ZUS ZSWA	238

I. Korekta deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA cz. II oraz imiennego raportu ZUS RCA cz. II	240
J. Korekta imiennego raportu ZUS RPA	241

Rozdział 10

Zasady rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne	242
A. Dokumenty rozliczeniowe	242
a. Deklaracja rozliczeniowa ZUS DRA oraz deklaracja rozliczeniowa ZUS DRA cz. II	243
b. Imienny raport miesięczny ZUS RCA oraz imienny raport ZUS RCA cz. II	245
c. Raport imienny o należnych składkach na ubezpieczenie zdrowotne ZUS RZA	246
d. Raport imienny o wypłaconych świadczeniach i przerwach w opłaceniu składek ZUS RSA	246
e. Raport informacyjny ZUS RIA	247
f. Imienny raport miesięczny o przychodach ubezpieczonego/okresach pracy nauczycielskiej ZUS RPA	248
B. Zasady ogólne korygowania dokumentów rozliczeniowych	249
a. Zasady korygowania imiennych raportów miesięcznych	251
C. Przechowywanie dokumentów płatniczych	254
D. Informacja miesięczna/roczna dla osoby ubezpieczonej	254
E. Terminy opłacania składek i składania dokumentów rozliczeniowych ...	256
F. Forma opłacania składek na ubezpieczenia społeczne	257

Rozdział 11

Konto ubezpieczonego i konto płatnika składek	259
A. Udostępnianie danych z konta ubezpieczonego i konta płatnika składek	262
B. Informacja o stanie konta ubezpieczonego w ZUS	264

Rozdział 12

Dokumenty ubezpieczeniowe	267
A. Wykazywanie kodów w dokumentach ubezpieczeniowych	269
B. Tryb i forma przekazywania dokumentów ubezpieczeniowych	269
C. Przechowywanie dokumentów ubezpieczeniowych	270
D. Wykazywanie identyfikatorów numerycznych w dokumentach ubezpieczeniowych	270
E. Wykazywanie danych identyfikacyjnych płatnika składek	271
F. Program do przekazywania dokumentów ubezpieczeniowych w formie dokumentu elektronicznego	273
G. Kwalifikowany podpis elektroniczny	273
H. Platforma Usług Elektronicznych	274

Rozdział 13

Sądowa kontrola decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	277
A. Postępowanie przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych	277
B. Postępowanie odrębne w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych	278

Rozdział 14

Kontrola wykonywania obowiązków z zakresu ubezpieczeń społecznych	284
A. Zakres przedmiotowy kontroli	284
B. Zasady przeprowadzania czynności kontrolnych	285
C. Prawa i obowiązki płatnika składek w trakcie kontroli	287

Rozdział 15

Sankcje za uchybienie obowiązkom z zakresu ubezpieczeń społecznych	289
A. Odpowiedzialność administracyjna	289
B. Odpowiedzialność karna	290

Rozdział 16

Zwrot nienależnie pobranych świadczeń	293
--	-----

Rozdział 17

Wiążące interpretacje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	296
A. Zakres podmiotowy i przedmiotowy wniosku o wiążącą interpretację	296
B. Wymogi formalne wniosku o wiążącą interpretację	298
C. Opłata od wniosku o wiążącą interpretację	298
D. Forma wiążącej interpretacji	299
E. Skutki prawne wiążącej interpretacji	299
F. Wiążące interpretacje NFZ i ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego	300

Rozdział 18

Ubezpieczenie zdrowotne	302
A. Zasady podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu	302
B. Obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne	304
C. Zbieg tytułów do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego	308
a. Dwa lub więcej rodzajów pozarolniczej działalności	310
b. Osoba prowadząca pozarolniczą działalność, zaliczona do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności	311
c. Osoba prowadząca pozarolniczą działalność, pobierająca zasiłek macierzyński	312
D. Dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne	312
E. Członek rodziny osoby ubezpieczonej	316

F. Wysokość składki	319
G. Podstawa wymiaru składek	320
H. Zasady finansowania składek na ubezpieczenie zdrowotne	328
I. Zasady zgłaszania do ubezpieczenia zdrowotnego	330
J. Płatnik składek	331
K. Zasady rozliczania i opłacania składek	334
L. Weryfikacja prawa do świadczeń opieki zdrowotnej	335

Rozdział 19

Składka na Fundusz Pracy	340
A. Zakres podmiotowy i przedmiotowy obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy	340
B. Wysokość i podstawa wymiaru składki na Fundusz Pracy	346
C. Zasady opłacania składek na Fundusz Pracy	347
D. Składka na Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych	347

Rozdział 20

Składka na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	349
A. Zakres podmiotowy i przedmiotowy obowiązku opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	349
B. Wysokość i podstawa wymiaru składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	352
C. Zasady opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	352

ANEKS	353
1. Formularz ZUS ZFA	355
2. Formularz ZUS ZPA	357
3. Formularz ZUS ZAA	359
4. Formularz ZUS ZBA	361
5. Formularz ZUS ZWPA	362
6. Formularz ZUS ZUA	363
7. Formularz ZUS ZWUA	365
8. Formularz ZUS ZIPA	366
9. Formularz ZUS ZIUA	367
10. Formularz ZUS ZCNA	368
11. Formularz ZUS ZSWA	370
12. Formularz ZUS DRA	372
13. Formularz ZUS RCA	374
14. Formularz ZUS RZA	376
15. Formularz ZUS RSA	378

---

16. Formularz ZUS RIA	380
17. Formularz ZUS RPA	385
18. Formularz ZUS IWA	387
19. Formularz ZUS ZZA	389

WYKAZ SKRÓTÓW

- EOG – Europejski Obszar Gospodarczy
- FUS – Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600 ze zm.)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 917 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.)
- KSI ZUS – Kompleksowy System Informatyczny Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
- r.s.z.z. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18.12.1998 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 1949)
- SA – sąd apelacyjny
- SN – Sąd Najwyższy
- TK – Trybunał Konstytucyjny
- u.e.p. – ustawa z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1924)
- u.e.r. – ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.)
- u.p.d.o.f. – ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1509 ze zm.)
- u.p.p. – ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz. 646 ze zm.)
- u.p.w.p. – ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 776 ze zm.)
- u.p.z.i.r.p. – ustawa z 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 1265 ze zm.)
- u.s.u.s. – ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 300 ze zm.)
- u.s.z. – ustawa z 28.11.2003 r. o służbie zastępczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 885)
- u.ś.o.z. – ustawa z 27.08.2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1510 ze zm.)
- u.ś.r. – ustawa z 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2220 ze zm.)
- u.u.s.r. – ustawa z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2019 r. poz. 299 ze zm.)

- u.w.p.ch.z. – ustawa z 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1376 ze zm.)
- WSA – wojewódzki sąd administracyjny

Uwaga! Pismem pochyłym (kursywa) wyróżniono nieobowiązujące akty prawne.

Rozdział 1

PODSTAWOWE POJĘCIA

Artysta – osoba wykonująca zarobkowo działalność artystyczną w dziedzinie sztuki aktorskiej i estradowej, reżyserii teatralnej i estradowej, sztuki tanecznej i cyrkowej oraz w dziedzinie dyrygentury, wokalistyki, instrumentalistyki, kostiumografii, scenografii, a także w dziedzinie produkcji audiowizualnej reżyserów, scenarzystów, operatorów obrazu i dźwięku, montażyстів i kaskaderów.

CEIDG – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej regulowana przepisami ustawy z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (Dz.U. poz. 647 ze zm.).

Chałupnik – osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę nakładczą.

Członek spółdzielni – członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej, innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną oraz spółdzielni kółek rolniczych zajmującej się produkcją rolną, który wykonuje pracę na rzecz spółdzielni na innej podstawie niż stosunek pracy lub wytwarza na jej rzecz produkty rolne w prowadzonym przez siebie gospodarstwie.

FP – Fundusz Pracy.

FEP – Fundusz Emerytur Pomostowych.

FGŚP – Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Konto ubezpieczonego – konto, na którym ewidencjonowane są składki oraz informacje dotyczące przebiegu ubezpieczeń społecznych danego ubezpieczonego.

Konto płatnika składek – konto, na którym ewidencjonowana jest kwota zobowiązań z tytułu składek oraz innych składek danego płatnika zbieranych przez ZUS, kwoty zapłaconych składek, stan rozliczeń oraz inne informacje dotyczące płatnika składek.

Minimalne wynagrodzenie – wynagrodzenie, o którym mowa w ustawie z 10.10.2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2018 r. poz. 2177).

Najniższe wynagrodzenie – wynagrodzenie, o którym mowa w art. 25 ustawy z 10.10.2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

Osoba duchowna – duchowny oraz członek zakonu męskiego lub żeńskiego Kościoła Katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, z wyjątkiem alumna seminarium duchownego, nowicjusza, postulanta i juniorysty, który nie ukończył 25. roku życia.

Osoba współpracująca z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność, zleceniobiorcami oraz osobami fizycznymi, o których mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz. 646 ze zm.) – małżonka/małżonek, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodzice, macocha i ojczym oraz osoby przysposabiające, jeżeli pozostają z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracują przy prowadzeniu tej działalności lub wykonywaniu umowy agencyjnej, lub umowy zlecenia; nie dotyczy to osób, z którymi została zawarta umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Osoba w stosunku służby – żołnierz zawodowy lub funkcjonariusz Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej, Służby Celno-Skarbowej, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Ochrony Państwa.

Płatnik składek – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej zobowiązana do rozliczania i opłacania składek.

Preferencyjna podstawa wymiaru składek – podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, o której mowa w art. 18a ust. 1 u.s.u.s.

Pozarolnicza działalność – działalność gospodarcza prowadzona na podstawie ustawy z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz. 646 ze zm.) lub innych przepisów szczególnych (z wyjątkiem działalności gospodarczej, o której mowa w art. 18 ust. 1 ustawy – Prawo przedsiębiorców), działalność twórcza i artystyczna, działalność w zakresie wolnego zawodu, działalność wspólnika jednoosobowej spółki z o.o. oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej, prowadzenie publicznej lub niepublicznej szkoły, innej formy wychowania przedszkolnego, placówki lub ich zespołu na podstawie przepisów ustawy z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 996 ze zm.).

Przepisy o podatku dochodowym od osób fizycznych – przepisy ustawy z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1509 ze zm.).

Przychód – przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy oraz przychody z działalności wykonywanej osobiście przez osoby należące do składu rady nadzorczej, niezależnie od sposobu ich powołania.

Przychód z tytułu członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub spółdzielni kółek rolniczych – przychody z tytułu pracy w spółdzielni i z tytułu wytwarzania na jej rzecz produktów rolnych.

SFWON – Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych.

Stypendysta sportowy – osoba pobierająca stypendium sportowe, z wyjątkiem osób uczących się lub studiujących, jeśli nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innego tytułu.

Twórca – osoba, która tworzy dzieła w zakresie architektury, architektury wnętrz, architektury krajobrazu, urbanistyki, literatury pięknej, sztuk plastycznych, muzyki, fotografii, twórczości audiowizualnej, choreografii i lutnictwa artystycznego oraz sztuki ludowej będące przedmiotem prawa autorskiego.

Ubezpieczony – osoba podlegająca ubezpieczeniom społecznym w pełnym bądź ograniczonym zakresie.

Zleceniobiorca – osoba wykonująca pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Rozdział 2

ZASADY OGÓLNE

§ Art. 1–2a u.s.u.s.

Do końca 1998 r. mieliśmy do czynienia z jednym ubezpieczeniem społecznym. Reforma systemu zabezpieczenia społecznego, która weszła w życie z początkiem 1999 r., doprowadziła do wyodrębnienia, w zależności od ryzyka ubezpieczeniowego, przed którym chroni: ubezpieczenia emerytalnego, ubezpieczeń rentowych, ubezpieczenia chorobowego oraz ubezpieczenia wypadkowego. Każde z tych ubezpieczeń społecznych ma na celu ochronę ubezpieczonego przed określonym ryzykiem.

Ubezpieczenie emerytalne chroni przed ryzykiem starości, z którym wiąże się zakończenie działalności zarobkowej. Z tego ubezpieczenia wypłacana jest emerytura. Natomiast **ubezpieczenia rentowe** mają na celu zabezpieczenie ubezpieczonego przez takimi ryzykami, jak trwała niezdolność do pracy czy też utrata żywiciela. Z tytułu ubezpieczeń rentowych przysługują ubezpieczonemu takie świadczenia jak renta z tytułu niezdolności do pracy czy też renta rodzinna.

Rolą **ubezpieczenia chorobowego** jest ochrona ubezpieczonego na wypadek czasowej niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, macierzyństwem bądź koniecznością sprawowania opieki nad dzieckiem lub innym chorym członkiem rodziny. W zakres tego ubezpieczenia wchodzi zasiłek chorobowy, wyrównawczy, macierzyński, opiekuńczy oraz świadczenie rehabilitacyjne. Z kolei **ubezpieczenie wypadkowe** zabezpiecza ubezpieczonego przed niezdolnością do pracy będącą wynikiem wypadku przy pracy czy też choroby zawodowej.

Dla większości osób aktywnych zawodowo ww. ubezpieczenia społeczne mają **charakter obowiązkowy**. Podleganie tym ubezpieczeniom jest bowiem zasadniczym warunkiem nabycia prawa do świadczeń wchodzących w ich zakres. Z faktem podlegania tym ubezpieczeniom wiąże się z kolei obowiązek **uiszczania stosownych składek**.

Zdecydowana większość ubezpieczonych objęta jest powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych, do którego realizacji przede wszystkim powołany jest ZUS. Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym, rozliczania i opłacania składek, zgłaszania do ubezpieczeń i wiele innych wiążących się z tym kwestii reguluje ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1778 ze zm.); dalej: u.s.u.s.

Fundamentalną zasadą, na jakiej opiera się system ubezpieczeń społecznych regulowany przepisami wyżej wymienionej ustawy, jest **zasada równego traktowania wszystkich ubezpieczonych** bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, stan cywilny i stan rodzinny. Zasada równego traktowania dotyczy w szczególności takich kwestii, jak:

- 1) warunki objęcia systemem ubezpieczeń społecznych,
- 2) obowiązek opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenia społeczne,
- 3) obliczanie wysokości świadczeń,
- 4) okres wypłaty świadczeń i zachowanie prawa do świadczeń.

Co ważne, ubezpieczony, który uważa, że w stosunku do niego jest naruszona zasada równego traktowania, ma prawo dochodzić roszczeń z tytułu ubezpieczeń przed sądem.

W orzecnictwie dotyczącym powyższych zagadnień przyjęto m.in., że równe traktowanie ubezpieczonych nie oznacza „jednakowości” stosunków ubezpieczenia społecznego wszystkich ubezpieczonych i każdego z nich. Zasady nabywania prawa do świadczeń przez ubezpieczonych będących pracownikami mogą być ukształtowane inaczej niż ubezpieczonych z innych tytułów, w tym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą (por. postanowienie SN z 8.02.2006 r., III UZP 3/05, LEX nr 234324). Uznano w nim ponadto, że z art. 2a u.s.u.s. nie można wywieść zakazu wprowadzenia zróżnicowanych systemów ubezpieczenia (zabezpieczenia) społecznego dla pracowników i dla osób prowadzących działalność gospodarczą (tak w wyroku SN z 22.01.2002 r., II UKN 58/01, LEX nr 81382).

Orzecnictwo

– wyr. SN z 28.01.2010 r., II UK 199/09, LEX nr 583811: „W sprawach wskazanych w art. 2a ust. 2 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a więc w sprawach dotyczących w szczególności warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych, obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek, obliczania wysokości świadczeń, a także okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do nich nie ma podstaw prawnych do czynienia między ubezpieczonymi różnic związanych z płcią, stanem cywilnym, czy też stanem rodzinnym. Z zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych nie da się wywieść zakazu wprowadzania zróżnicowanych warunków ubezpieczenia (zabezpieczenia) społecznego dla pracowników i dla ubezpieczonych z innych tytułów”;

Piotr Kostrzewa – radca prawny; były pracownik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Od wielu lat zawodowo zajmuje się problematyką ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego. Współautor wielokrotnie wznawianego poradnika *Meritum. Ubezpieczenia Społeczne*, autor komentarza do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz licznych artykułów dotyczących zagadnień z zakresu ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego.

W książce w przystępny sposób przedstawiono zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu, a także zasady obliczania, rozliczania i opłacania składek, do których poboru jest obowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych, z uwzględnieniem interpretacji przepisów prawa prezentowanej przez ZUS i sądy. Poszczególne zagadnienia zostały zilustrowane wieloma przykładami i wzorami wypełnionych formularzy ubezpieczeniowych.

Autor uwzględnił najważniejsze zmiany wprowadzone w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, dotyczące takich kwestii jak:

- „ulga na start”,
- „mały ZUS” dla przedsiębiorców,
- nowe raporty ZUS RIA i ZUS RPA w związku ze skróceniem okresu przechowywania dokumentacji pracowniczej przez pracodawców,
- ubezpieczenia społeczne doktorantów.

Publikacja będzie cennym źródłem wiedzy o ubezpieczeniach społecznych i ubezpieczeniu zdrowotnym szczególnie dla praktyków: adwokatów, radców prawnych, doradców podatkowych, pracowników administracji rządowej i samorządowej, pracowników działów kadr i zasobów ludzkich.

9788381605076 W01P01

ISBN 978-83-8160-507-6

9 788381 605076

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL